

Karol DERWICH*

MIGRACJE I DIASPORY WSPÓŁCZESNEJ AMERYKI ŁACIŃSKIEJ
(Kraków, 8-9 kwietnia 2016)

Migration and Diasporas in the Contemporary Latin America
(Cracow, 8th-9th of April 2016)

Zakład Ameryki Łacińskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego od kilku lat regularnie organizuje Krakowską Konferencję Latynoamerykanistyczną. Inicjatywa ta ma na celu spotkanie specjalistów z zakresu badań nad regionem Ameryki Łacińskiej i Karaibów, prezentację badań oraz forum dyskusji i nawiązania kontaktów. Pierwsze dwie edycje konferencji miały charakter krajowy i ograniczały się do uczestnictwa w nich polskich badaczy-latynoamerykanistów. Od 2013 roku Krakowskie Konferencje Latynoamerykanistyczne wyszły poza granice Polski, otwierając się na uczestników z innych krajów i tym samym poszerzając perspektywę spojrzenia na najnowsze badania poświęcone regionowi. Kontynuując ten trend, w dniach 8-9 kwietnia 2016 roku odbyła się IV Krakowska Konferencja Latynoamerykanistyczna. Jej tematem przewodnim była problematyka związana z migracjami i diasporami współczesnej Ameryki Łacińskiej. Tematyka migracji, jako kluczowy temat tegorocznej konferencji, budziła pewne obawy organizatorów. Jakkolwiek decyzja o jego wyborze zapadła znacznie wcześniej, to jednak konferencja zbiegła się w czasie z kryzysem migracyjnym w Europie i gorącą debatą, jaka toczy się na ten temat. Z jednej strony, konferencja wpisywała się problematykę niezwykle aktualną, z drugiej natomiast, podejmowała temat, który budzi wiele emocji i kontrowersji. Latynoamerykanie nie wpisują się w falę uchodźców, jaka dotarła do Europy, jednak stanowią oni niewątpliwie istotną grupę migrantów, a latynoamerykańska diaspora w Europie i innych regionach świata jest bardzo liczna.

Szczególnie podkreślić należy międzynarodowy charakter konferencji – tylko dwie sesje odbyły się w języku polskim. Pozostała część obrad toczyła się w językach hiszpańskim i portugalskim oraz pojedynczymi wystąpieniami w języku angielskim. Podjęta w 2013 roku decyzja o umiędzynarodowieniu konferencji po raz kolejny okazała się trafna i przyniosła pozytywne efekty. Swoje badania zaprezentowali naukowcy z Polski, Austrii, Hiszpanii, Węgier, Argentyny, Brazylii, Chile, Kolumbii, Meksyku i Stanów Zjednoczonych. Tak zróżnicowane grono uczestników sprawiło, iż problem

* Dr Karol Derwich – adiunkt w Zakładzie Ameryki Łacińskiej, Instytut Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

migracji latynoamerykańskich we współczesnym świecie dyskutowany był z uwzględnieniem, często odmiennych perspektyw regionalnych. Stworzyło to też doskonałą okazję do zapoznania się z badaniami nad migracjami i diasporami latynoamerykańskimi prowadzonymi w różnych krajach i różnych ośrodkach akademickich. Niewątpliwie stanowiło to istotne wzbogacenie dyskusji.

Tradycyjnie, Uniwersytet Jagielloński zadbał o to, by uczestnicy Krakowskiej Konferencji Latynoamerykanistycznej przywitani zostali w sposób dostojny i w miejscu podkreślającym wkład krakowskiej *Alma Mater* w rozwój nauki. Uroczyste otwarcie konferencji miało miejsce w *Collegium Maius* – najstarszym budynku w ponad 650-letniej historii Uniwersytetu. Gości przywitani prodziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, dr hab. Andrzej Porębski oraz kierownik Zakładu Ameryki Łacińskiej UJ, dr hab. Andrzej Krzanowski. Wykład otwierający konferencję wygłosił prof. dr hab. Adam Walaszek – dyrektor Instytutu Amerykanistyki i Studiów Polonijnych. Celem jego wystąpienia, poświęconego migracjom z Polski i Portugalii do Łatynoameryki przed I wojną światową było wprowadzenie do tematu współczesnych migracji latynoamerykańskich.

Po uroczystym otwarciu, obrady toczyły się w równoległych sesjach tematycznych. Pierwsza z nich poświęcona była diasporom europejskim w Ameryce Łacińskiej. Nie mogło zabraknąć sesji poświęconej problematyce migracji w Meksyku. Podobnie, mówiąc o migracjach i diasporach latynoamerykańskich nie mogło zabraknąć wątku kubańskiego, który dyskutowany był w ramach odrębnej sesji. W cyklu trzech sesji koordynowanych przez dr Renatę Siudę-Ambroziak oraz dr Erikę Sarmiento udział wzięło kilkunastu badaczy z różnych krajów, którzy w swych wystąpieniach poruszyli wątki dotyczące imigracji w Brazylii oraz szereg innych tematów związanych z problematyką migracji w innych krajach latynoamerykańskich. Dużym zainteresowaniem cieszyła się sesja poświęcona problematyce migracji w literaturze latynoamerykańskiej. Tradycyjnie już, ogromnym zainteresowaniem uczestników konferencji oraz studentów cieszył się wykład zamykający obrady IV Krakowskiej Konferencji Latynoamerykanistycznej. Tym razem wygłosiła go profesor Elda González z Consejo Superior de Investigaciones Científicas w Madrycie, a poświęcony był migracjom hiszpańskim do Ameryki Łacińskiej – „Migraciones y políticas de protección. Reflexiones históricas a partir del caso español”.

Pod względem naukowym konferencja po raz kolejny okazała się ważnym wydarzeniem. Wygłoszonych zostało blisko 40 referatów. Każda z sesji obfitowała w pytania, komentarze i dyskusje. Z braku czasu większość z nich kontynuowana była w kulisach i mniej oficjalnych okolicznościach. Również one jednak zasługują na podkreślenie. Nie jest tajemnicą, iż zaletą dobrych konferencji naukowych jest nawiązanie kontaktów, które przetrwają w przyszłości i przyniosą pozytywne efekty. Tak było w po-

przednich latach, tak też wyglądała sytuacja przy okazji tegorocznej konferencji. Uroczysta kolacja w meksykańskiej restauracji *Alebriche* nie tylko wpisała się doskonale w latynoamerykański charakter spotkania, ale zapewniła wszystkim uczestnikom wyjątkowe wrażenia kulinarne, jednocześnie stając się miejscem ważnych dyskusji i kreślenia wspólnych planów naukowych.

Podobnie jak przy okazji trzeciej edycji w 2013 roku, tak i teraz konferencja stała się okazją do szeregu wykładów towarzyszących. Korzystając z obecności gości, niemal przez cały tydzień poprzedzający konferencję studenci i słuchacze mogli uczestniczyć w wykładach realizowanych przez jej uczestników. Wymienić tutaj trzeba chociażby serię wykładów profesora Oscara Alvareza-Gila z Uniwersytetu Kraju Basków oraz dra Xavera Hergenrothera z Uniwersytetu w Grazu. Tego rodzaju wykłady stanowią istotne wzbogacenie procesu dydaktycznego w ramach studiów latynoamerykańskich realizowanych w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ.

Krakowskie Konferencje Latynoamerykanistyczne na stałe zagościły na mapie ważnych wydarzeń polskiej latynoamerykanistyki. Należy to uznać za spory sukces Zakładu Ameryki Łacińskiej, od wielu lat kierowanego przez dra hab. Andrzeja Krzanowskiego. Cykliczne spotkania wzmacniają więzi między polskimi badaczami, stając się jednocześnie okazją do dyskusji i debaty w wymiarze międzynarodowym. Stanowią też swoistego rodzaju okno na świat dla młodych polskich badaczy zajmujących się problematyką latynoamerykańską. Należy bowiem podkreślić, iż w każdej z dotychczasowych edycji liczną grupę uczestników stanowią doktoranci, a wśród słuchaczy jest liczne grono studentów. Konferencje stanowią dla nich okazję do poznania tematów i wyników badań, z którymi często nie mają okazji obcować przy okazji kursów realizowanych w trakcie studiów, nawet tych poświęconych *stricte* Ameryce Łacińskiej. Jednocześnie pozwalają polskim badaczom na zaprezentowanie efektów swoich badań na forum międzynarodowym. Niewątpliwie są też namacalnym dowodem, iż studia latynoamerykańskie w Polsce rozwijają się i mają swój wkład w lepsze rozumienie i poznanie regionu Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Wierząc, iż kontynuacja tego rodzaju naukowych spotkań ma głęboki sens organizatorzy już zapraszają do udziału w V Krakowskiej Konferencji Latynoamerykanistycznej, która jak zwykle odbędzie się w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w 2019 roku.

Program IV Krakowskiej Konferencji Latynoamerykanistycznej

Piątek 9.30-11.00

***Diásporas europeas en América Latina* (prof. Adam Walaszek)**

- **Edyta Chwiej (INPISM UJ)**, Diaspora syryjska w Ameryce Łacińskiej.
- **Anna Bartnik (IAISP UJ)**, Emigracja hiszpańska w Ameryce Łacińskiej w XXI wieku.

- **Andrzej Pietrzak (KUL)**, Wkład emigrantów polskich w Brazylii w rozwój kultury i dialogu na przykładzie działalności Hugo Schlesingera.

Migraciones en América Latina problemas generales y particulares

(dr hab. Andrzej Krzanowski)

- **Marta Osuchowska (UKSW)**, Regionalne procesy konsultacyjne w dziedzinie migracji na przykładzie Ameryki Łacińskiej.
- **Joanna Składowska (INPISM UJ)**, Przymusowe przesiedlenia wewnętrzne i migracje jako skutek przemocy oraz przestępczości zorganizowanej w krajach Północnego Trójkąta Ameryki Środkowej.
- **Joanna Pietraszczyk-Sękowska (ZSL UŁ)**, Samoobrona i *retornantes*. Zjawisko współczesnych inwazji uciekinierów wojennych na tereny byłych hacjend w departamencie Ayacucho, Peru.
- **Anna Kaganiec-Kamieńska (IAISP UJ)**, Migranci powrotni w Portoryko. Polityka językowa w systemie edukacji.

12.00-14.00 – otwarcie konferencji.

12.30-14.30 – wykład inauguracyjny – **prof. Adam Walaszek (IAISP UJ)**, *Comparing Two European Peripheries: Portuguese and Polish Migrations Between 16th Until the Great War*.

15.30-17.00

Inmigración, emigración de retorno y expatriación en el contexto latinoamericano (Erica Sarmiento/Renata Siuda-Ambroziak)

- **Oscar Álvarez Gila (Universidad del País Vasco)**, Benefactor o *Etxe-kalte*? La imagen del retornado en la literatura vasca, 1880-1930.
- **Amaia Iraizoz Cia (Centro de Estudios Vascos de la Universidad de Nevada, Reno)**, La emigración de retorno en un valle del Pirineo Navarro.
- **Anna Barczyk (Universidad del País Vasco)**, La imagen de la inmigración vasca en Colombia a través de sus programas de radio.
- **Beata Bereza (UW)**, Expatriados ¿la nueva calidad de los emigrantes en América Latina?

La problemática migratoria en el caso de México (prof. Maria Skoczek)

- **Angélica Camacho (ITEC México)**, La migración polaca a México después la Segunda Guerra Mundial.
- **Fernando Villagómez (CESLA UW)**, Las remesas en México en la reducción de la pobreza.
- **Anita Oberda-Monkiewicz (ISM UW)**, Migracje jako wyzwanie dla polityki bezpieczeństwa Meksyku.

- **Maria Skoczek (UW)**, Movilidad espacial de la población indígena como factor de transformación de las áreas rurales en México.

17.15-18.45

Movilidad, (re)poblamientos, migraciones y diásporas contemporáneas en Fuego-Patagonia: políticas, prácticas y representaciones 1865-2015 (dr Brígida Baeza)

- **Ana E. Sánchez Elgue (UNR Argentina)**, El proceso de expansión del estado argentino y la movilidad forzada indígena” (1878-1885).
- **Gastón Olivera, Joaquín Bascopé Julio (UNP Argentina)**, El problema migratorio en Fuego-Patagonia: un mapa de la cuestión en clave histórica y socio-antropológica (1865-2015).
- **Brígida Baeza (CONICET-UNPSJB)**, Migrantes quechuas provenientes de Bolivia. La celebración del día de los muertos en Caleta Olivia.

Latinoamericanos en Europa y diásporas europeas en América Latina

(dr Anna Kaganiec-Kamieńska)

- **Francisco Rodriguez (CESLA UW)**, Marcos históricos y vertientes temáticas de la investigación sobre la inmigración latinoamericana en Polonia.
- **Piotr Dyrda (IAISP UJ):** Researching Latin American Society in Cracow.
- **Silvana Santi Pereyra (UBA-CONICET)**, ¿Fomentar el desarrollo o el control migratorio? Las políticas sobre los movimientos laborales ecuatorianos hacia España en el siglo XXI.
- **Catalina Araya Zavala (Universidad Paris Descartes)**, Los estudiantes chilenos en París.

Sobota: 9.00-11.00

Inmigración en el contexto cultural brasileño, (dr Renata Siuda-Ambroziak)

- **Lená Medeiros de Menezes (UERJ)**, Tendências dos deslocamentos de tempo presente e a posição do Brasil como lugar de chegada.
- **Érica Sarmiento (UERJ/PPGH Universidade Salgado de Oliveira)**, Estudos comparados Brasil e Argentina. Historiografia da imigração gaiega no Rio de Janeiro e Buenos Aires e o associativismo (1890-1930).
- **Elis Regina Angelo (UFRRJ)**, Las formaciones territoriales y los vínculos con la patria: Los azorianos y sus descendientes en São Paulo, Brasil.
- **Dolores Martín Rodríguez Corner (LEER-USP)**, Inmigrante español en São Paulo – reconstruyendo identidades en un ambiente multicultural.

Migraciones latinoamericanas en literatura y cultura (dr hab. Nina Pluta)

- **Agnieszka Gondor-Wiercioch (IAISP UJ)**, Terrible Grandmothers and Crazy Mothers – the Grotesque in the Portraits of Latin American Women in Sandra Cisneros and Junot Díaz.

- **Christian Padilla (UdeB, España)**, La metáfora del éxodo: los artistas colombianos frente al desplazamiento en Colombia.
- **dr Adriana Sara Jastrzębska (ATH BB)**, Nueva York: un puerto, un puente, una plataforma cosmopolita. En torno a la antología *Escribir en Nueva York* de Claudia Salazar Jiménez.
- **Xaver Hergenrother (University of Gratz, Austria)**, The Literary Representation of Migration in the El Salvadorian and/or the Guatemalan Novel.

11.30-13.00

La mirada y experiencias polacas en los procesos migratorios latinoamericanos (Érica Sarmiento)

- **María Luisa Tucci Carneiro (USP)**, Travessia sem volta: judeus poloneses refugiados no Brasil, 1933-1950.
- **Teresa Soñta-Jaroszewicz (UW)**, Migraciones de Polonia a Colombia en la II Guerra Mundial - el caso de Casimiro Eiger.
- **Bogumiła Lisocka-Jaegermann (UW)**, Migraciones latinoamericanas – miradas desde Polonia (las migraciones latinoamericanas en la agenda de simposios “Migraciones y Sociedad” del Instituto de Historia de la Academia Polaca de Ciencias 1996-2012).
- **Renata Siuda-Ambroziak (CESLA UW)**, Imigração polonesa no Brasil – temática, áreas e metodologia das pesquisas contemporâneas.

Kubańczycy: od politycznego uchodźstwa po współczesną emigrację

(dr Katarzyna Dembicz)

- **Katarzyna Dembicz (CESLA UW)**, Crisis migratoria 2015: fin del mito del exilio cubano.
- **Emoke Horvath (University of Miskolc, Węgry)**, The Migration of Unaccompanied Cuban Children. The Peter Pan Operation.
- **Jorge Cabezas (Uniwersytet Pedagogiczny)**, El grupo cubano «Diáspora(s)»: recuperación y balance.
- **Omar López (CANF, USA)**, Manejo de la emigración como arma geopolítica – el caso cubano.

13.15-14.15

Prof. dr Elda González (CSIC, España), *Migraciones y políticas de protección. Reflexiones históricas a partir del caso español.*